

УДК 658.013

Нижник О.В.

аспірант

Хмельницького національного університету

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ЧИННИКИ ТА ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**THE COMPETITIVENESS FORMATION OF MACHINE-BUILDING ENTERPRISES: FACTORS AND KEY ISSUES OF SUPPORT****АНОТАЦІЯ**

Статтю присвячено дослідженню конкурентоспроможності підприємств машинобудування в умовах динамічних змін зовнішнього середовища. Виявлено основні чинники, що впливають на забезпечення конкурентоспроможності підприємства, а також ті, що стримують її розвиток. Досліджено основні проблеми повільного розвитку машинобудування України та причини незадовільного впровадження технологічних процесів на виробництві. За результатами дослідження сформовано перелік заходів для забезпечення стабільного розвитку підприємств та підвищення їх конкурентоспроможності.

Ключові слова: конкурентоспроможність, машинобудівна галузь, продукція, чинники забезпечення, конкурентні переваги.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена исследованию конкурентоспособности предприятий машиностроения в условиях динамических изменений внешней среды. Выявлены основные факторы, влияющие на обеспечение конкурентоспособности предприятия, а также те, которые сдерживают ее развитие. Исследованы основные проблемы медленного развития машиностроения Украины и причины неудовлетворительного внедрения технологических процессов на производстве. По результатам исследования сформирован перечень мероприятий для обеспечения стабильного развития предприятий и повышения их конкурентоспособности.

Ключевые слова: конкурентоспособность, машиностроительная отрасль, продукция, факторы обеспечения, конкурентные преимущества.

ANNOTATION

The article investigates the competitiveness of machine-building enterprises in terms of dynamic environment changes. The basic factors, that influence the competitiveness of enterprises, as well as those, that hinder its development are revealed. The basic problem of a slow development of machine-building in Ukraine and the reasons for a poor implementation processes at work are explored. The study generated a list of measures to ensure the sustainable development of enterprises and improve their competitiveness.

Keywords: competitiveness, machine-building industry, products, ensuring factors, competitive advantages.

Постановка проблеми. В умовах динамічних змін зовнішнього середовища, економічної нестабільності і технологічного прогресу, а також сучасних ринкових відносин перед промисловими підприємствами постає новий виклик: пошук якісно нових підходів до ефективного управління, спрямованого на підвищення їх конкурентного потенціалу. Актуальність окресленої проблематики потребує особливої уваги для машинобудівних підприємств, які виготовляють високотехнологічну продукцію, у результаті чого тривалість її ринкового циклу залежить від динаміки технологій, які використовуються як самим підприєм-

ством, так і його конкурентами. Так, сучасні машинобудівні підприємства, будучи складними системами, потребують аналізу значних масивів даних, вибору найкращих альтернатив, швидкого прийняття рішень, контролю, координації та своєчасного коригування можливих відхилень. Рівень конкурентоспроможності підприємства певною мірою визначається тим, чи знаходиться ринок підприємства у кризі, стагнації, чи він динамічно розвивається, розвитком інфраструктури, інвестиційного клімату та особливостями конкурентів, постачальників і споживачів на ринку, виконанням своїх функцій місцевими органами влади тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями, пов'язаними із дослідженням стану, проблем розвитку та забезпечення конкурентоспроможності підприємств машинобудування займалася велика кількість учених: В.М. Гриньова, В.А. Герцик, Б.М. Данилишин, С.М. Ілляшенко, А.П. Кривак, І.П. Петровська, Р.О. Кушнір, І.Б. Хома, Н.В. Шандова, І.І. Серединська та багато інших. Проте, беручи до уваги сучасний стан підприємств машинобудування, виникають нові проблеми, які безпосередньо впливають на конкурентоспроможність підприємств, тому дані питання залишаються актуальними для опрацювання та потребують подальшого дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на безліч теоретичних та прикладних напрацювань щодо забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств, у роботах науковців розкриті окремі проблеми, тенденції та перспективи розвитку машинобудування в Україні. Однак, звертаючи увагу на важливість галузі, актуальними залишаються проблеми постійної діагностики та оцінювання результатів діяльності машинобудівних підприємств і факторів, що їх формують.

Мета статті полягає у дослідженні основ формування конкурентоспроможності машинобудівних підприємств із визначенням чинників, що впливають на рівень конкурентоспроможності підприємств та основних проблем забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вітчизняна галузь машинобудування нині потерпає від утрати своїх конкурентних пози-

цій на внутрішньому ринку, що пояснюється існуванням затяжної фінансово-економічної кризи, вихід з якої вимагає суттєвого державного втручання не лише завдяки вкладенню фінансових ресурсів, а й формуванню ефективної політики регулювання даних процесів. Для того щоб вітчизняні виробники машинобудівної галузі виготовляли конкурентоспроможну на ринку продукцію, першочерговим завданням держави є створення сприятливих умов розвитку на зовнішньому і внутрішньому ринках; гарантування умов результативного інвестування галузі, особливо правовий захист інвесторів, що дасть змогу збільшити обсяги капіталовкладень у перспективні наукомісткі програми, які в майбутньому здатні гарантувати зростання конкурентоспроможності реалізованих підприємствами виробів.

Сучасний стан підприємств машинобудування свідчить про те, що обсяги імпорту продукції галузі значно вищі за обсяги експорту,

що зумовлене вищою конкурентоспроможністю продукції за кордоном, її технічними характеристиками. Це, своєю чергою, негативно впливає на вітчизняну промисловість. Нагальним для підприємств машинобудування повинно стати виробництво кінцевої продукції з високим рівнем конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках, адже довгий час машинобудування України було лише складовою частиною виробничої структури, спрямованої на виробництво не кінцевої продукції, а окремих вузлів та агрегатів [1, с. 25].

При цьому підприємства машинобудівної галузі змогли би стати стимулом швидкого та якісного розвитку економіки країни. Проте серед несприятливих для розвитку конкурентного потенціалу машинобудівних підприємств факторів є такі: технічна зношеність основних засобів, необхідність технічного переоснащення; значна витратомісткість продукції підприємств; невисокий рівень застосування

Рис. 1. Чинники, що впливають на забезпечення конкурентоспроможності машинобудівних підприємств

Таблиця 1

Основні проблеми зниження рівня конкурентоспроможності машинобудівних підприємств

Локалізація наявної проблеми	Особливості розвитку підприємств	Причини виникнення проблеми
Виробничі фонди	– низька інноваційна спроможність; – необхідність змін в управлінні оборотними фондами	– відсутність стратегічного підходу до управління підприємством; – несприятливий вплив податкової політики та сучасні умови кредитування
Виробничо-кваліфікаційний персонал	– високий рівень плинності кадрів – недостатня кількість кадрів необхідної спеціалізації та рівнем підготовки	– низький рівень оплати праці; – недосконала система внутрішнього контролю; – розрив партнерських відносин між вищими навчальними закладами та підприємствами промислового комплексу
Внутрішній ринок	– велика кількість імпортованої продукції; – недостатній рівень платоспроможності та попиту на вітчизняну продукцію машинобудування	– відсутність тісних взаємовигідних партнерських зв'язків; – відсутність суттєвої підтримки з боку держави; – висока вартість вітчизняної виробничої бази; – значні витрати виробництва
Зовнішній ринок	низькі обсяги експорту	– низький рівень конкурентоспроможності; – невідповідність продукції міжнародним стандартам

Джерело: розроблено автором на основі [3, с. 124–127; 4, с. 76; 5, с. 132]

інновацій у машинобудівній галузі; посту-пова втрата інтелектуально-кадрових ресурсів; орієнтація на ринки країн СНД та країн, які розвиваються, що не створює перспективи майбутнього стабільного розвитку; проблеми з реалізацією продукції машинобудування, що призводить до збільшення виробничих і трансакційних витрат, зростання собівартості продукції, зменшення прибутку та зниження конкурентоспроможності підприємств [2, с. 247]. Отже, найважливіші чинники, що впливають на конкурентоспроможність машинобудівних підприємств, доцільно поділити на три основні групи: чинники появи конкурентоспроможності (внутрішні та зовнішні), чинники збереження набутого рівня конкурентоспроможності, чинники впливу на якісні характеристики продукції (рис. 1).

Ураховуючи місце виникнення та особливості галузевого розвитку, можна виокремити основні проблеми зниження конкурентоспроможності підприємств машинобудування (табл. 1).

Таким чином, виходячи з проведених досліджень, для підприємств машинобудівної галузі заходами, спрямованими на підвищення їх рівня конкурентоспроможності, є: зниження собівартості продукції; підвищення якісних характеристик продукції машинобудівної галузі, що експортується до інших країн; зростання рівня уніфікації та стандартизації продукції; застосування у виробництві прогресивних виробничих та інформаційних технологій, що в цілому впливає на зниження виробничих витрат; розвиток системи сервісного обслуговування, оновлення основних фондів; зростання розміру інноваційних упродовжень, зростання якості продукції, розширення її асортименту; формування механізму

залучення інновацій із дослідженням інноваційного потенціалу підприємств [4, с. 75; 5, с. 138; 6, с. 54; 7, с. 102].

Своєю чергою, держава повинна здійснити заходи щодо активної участі у зростанні конкурентних переваг підприємств машинобудівної галузі, серед яких: стабілізація функціонування кредитно-фінансової системи; стимулювання машинобудівних підприємств за рахунок упродовження виробничих фондів за стандартами Європейського Союзу; активізація процесів залучення іноземних інвестицій у вітчизняну економіку та, зокрема, у машинобудівний комплекс країни; збільшення відсотку державного фінансування на впровадження технологічних інновацій, розробок, науково-дослідних робіт у машинобудуванні; сприяння зниженню витрат і збільшенню результатів діяльності; зниження податку на прибуток та спрощення системи оподаткування для інноваційно активних підприємств даної галузі; збільшення суми амортизаційних відрахувань для прискорення технологічного переозброєння основних засобів; упродовження програм стратегічного розвитку економіки та промислової політики держави.

Висновки. Аналіз проведених досліджень свідчить, що переважна частина підприємств машинобудівної галузі характеризується зниженням конкурентних позицій на ринку, що пояснюється застарілістю технологій виробництва та технічного складу, нераціональним використанням наявних виробничих потужностей, нестійким фінансовим станом, неефективним упродовженням інновацій, а також недосконалим стратегічним плануванням їх економічного розвитку. Виходячи із наявних ознак розбалансування внутрішнього механізму саморегуляції машинобудівних підприємств, нагальною потребою є їх фінансове оздо-

ровлення. За таких умов найважливішими завданнями для керівників машинобудівних підприємств є зміна стратегії розвитку, запровадження політики диверсифікації продукції та сфер діяльності, розширення асортименту й номенклатури продукції для сталого розвитку на зовнішніх та внутрішніх ринках, що зумовить виведення роботи підприємства на якісно новий рівень та підвищення рівня його конкурентного потенціалу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Герцик В.А. Стан та актуальні проблеми розвитку машинобудування України / В.А. Герцик // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2008. – № 6. – Т. 3. – С. 24–27.
2. Данилишин Б.М. Машинобудування в Україні: тенденції, проблеми, перспективи / Б.М. Данилишин. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. – 308 с.
3. Воронкова А.Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация : [монография] / А.Э. Воронкова. – Луганск : ВГУ, 2000. – 315 с.
4. Кривак А.П. Формування конкурентоспроможності національної економіки в контексті інноваційної діяльності машинобудівного комплексу / А.П. Кривак // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 11(90). – С. 75–78.
5. Петровська І.П. Державні механізми регулювання інноваційними процесами в машинобудівній галузі України / І.П. Петровська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 6(145). – С. 131–138.
6. Кушнір Р.О. Державне стимулювання інноваційної діяльності машинобудівних підприємств України / Р.О. Кушнір, І.Б. Хома // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2008. – № 3. – Т. 2. – С. 52–54.
7. Шандова Н.В. Розробка механізму управління стійким розвитком підприємств машинобудування / Н.В. Шандова // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 2(68). – С. 101–105.